

Ivo Karlep
ivo.karlep@tallinnlv.ee

► «Me kõik mäletame Eri Klasi kui meeldivat suhtlejat ja suurepäraselt, väga laia silmaringiga dirigenti,» ütles kaua aega orkestris tšellot mänginud Kaido Kelder. «Eril oli kogemusi paljude orkestrite juhatamisel, ta oskas muusikutega ühist keelt leida. Tema proovid olid alati väga meeldivad.»

7. juunil oleks Eri Klas saanud 80-aastaseks, kui saatus ei oleks tema maisele teele vahele astunud. Maestro auks toimub tema sünniaastapäeva puhul muusikanädal, mille avatüritus on 5. mail Mustpeade majas toimuv kontsert «Klassika koos Klasiga», mille korraldab Tallinna filharmoonia ning selle all tegutsev Tallinna kammerorkester. Eri Klas oli ju pikka aega Tallinna filharmoonia kunstiline juht ja juhatas ka kammerorkestrit.

Tõi kuulsused kohale

Kammerorkestri tegevprodutsent Kaido Kelder ütles, et Eri Klasi päevade avakontserdil kaasalõõmist pakkusid nad maestroga kaua koos musitseerinud pianistile Kalle Randalule ja Soome dirigendile Jaako Kuusistole, kes samuti Klasiiga musitseeris. Mõlemad muusikud võtsid kutse rõõmuga vastu. Ka Tallinna kammerorkester on nende mõlemaga koos esinenud. «Kavas olev Mozarti 12. klaverikontsert on üks teos, mis orkestrit maestroga ühendab,» ütles Kelder 5. juunil Mustpeade majas kõlava heliteose valiku kohta ning lisan, et kammerorkester on koos Kalle Randaluga samuti Mozarti mänginud. Soome dirigent pakkus omalt poolt kontserdi kavva Sibeliuse teose «Rakastaja». Kontserdi lõpetab aga John Adamsi «Shaker Loops».

Eri Klas oli Birgitta festivalide algataja, kes vahel ka ise seal dirigendikepi kätte võttis ja keda rahvas alati lilledega tänas.

Kammerorkester tähistab Eri Klasi 80. sünniaastapäeva

«Me kõik mäletame Eri Klasi kui meeldivat suhtlejat ja suurepäraselt, väga laia silmaringiga dirigenti,» ütles kaua aega orkestris tšellot mänginud Kelder. «Eril oli kogemusi paljude orkestrite juhatamisel, ta oskas muusikutega ühist keelt leida. Tema proovid olid alati väga meeldivad. Meil oli omal ajal terve kontserdisari, mis kandis samuti nime «Klassika koos Klasiga». Seda me siis 5. juuni kontserdiga nüüd ju tegelikult mees peamegi.»

Lai žanrivalik

Tallinna kammerorkestri piikaajalised mängijad meenusid, et tihti hakati järgmistele kontsertide solistide või dirigentide peale mõtlema kohe pärast äsjast esinemist. Maestro Eri Klas võttis otsemaid taskest välja oma mobiiltelefo-

ni ning valis mõne muusiku numbri. Suure tõenäosusega tulid just pärast selliseid kõnesid Tallinna kammerorkestriga esinema Pekka Kuusisto, Jaako Kuusisto, Bella Davidovitch, Dmitry Sitkovetsky jpt. Lisaks tõi Eri Klasi suur tutvusringkond mitmeid tuntud nimesid ka Birgitta festivalile. 2004. aasta detsembrikuu kahel järjestikul õhtul kandis Kalle Randalu koos Tallinna kammerorkestri ja Eri Klasi ette kõik Beethoveni klaverikontserdid. Randalu astubki nüüd 5. juunil üles koos Tallinna kammerorkestri ja Jaako Kuusistoga.

Oma eluajal jõudis Eri Klas olla Estonia teatri kunstiline juht, Moskva Suure Teatri dirigent, töötada Hamburgi riigiooperis balletikorüfee John Neumeieriga, olla Rootsi kuningliku ooperi ja Moskva Novaja Opera peadirigent. Ta jõu-

dis dirigeerida rohkem kui sadat orkestrit kogu maailmas, viljeleda kõiki žanreid, töötada tippsolistidega ja tuua melomaanide plaadiriulitele lugematuid salvestisi. Juuni algul toimuva «ERInädala» raames tulevadki ettekandele mitmed maestro karjääris olulised kohal olnud teosed ja toimuvad mitmed kontserdid kerge- ja muusikast kuni ooperimuusikani.

ERSO kannab ette maestro hea sõbra Leif Segerstami kirjutatud mälestussümfoonia, Rahvusoper Estonia publikuruumides avatakse näitus maestro isiklikest esemetest ning Estonia restoranis korraldatakse tuluõhtusööki, millest saadud tulu annetatakse Eri Klasi asutatud Rahvuskultuuri Fondile.

Suve lõpul aga toimub Birgitta festival, mis on tervikuna pühendatud Eri Klasi.

Raudteeületuskohad tuleb ehitada mitmetasandiliseks

Risto Kask, riigihalduse ministri nõunik

► Raudteega võrreldes teisel tasandil võiksid kulgeda ka isetekkelised raudteeületuskohad, kust inimese on harjunud liikuma.

Möödunud nädalal juhtus järjekordne õnnetus raudteel. Meie hulgast lahkus lugupeetud inimene. Õigupoolest ei ole see esimene ega ainus taoline õnnetus, igal aastal on sarnaseid juhtumite kogumid.

Raudtee ei ole ohutu. Me kõik teame seda, kuid ikkagi tuleb ette, et satutakse õnnetusse. Rongiga kokkupõrge

ei ole meeldiv kogemus, statistika näitab, et sellistes kokkupõrgetes hukub u kolmandik rongi ette sattunud inimestest. Näiteks 2017. aastal hukkus 22 õnnetuses kokku 13 inimest.

Ületuskoht olgu mitmetasandiline

Raudteeületuskohad tuleb ehitada mitmetasandiliseks nii, nagu mitmel pool on seda tehtud. Tuleb jätkata neis kohtades, kuhu veel ei ole jõutud. Tondi, Veerenni, Nõmme ja Pääsküla on vaid mõned ületuskohtadest, mis vajavad kaasajastamist ehk mitmetasandiliseks muutmist. Lisaks lugematu arv isetekkelisi ületuskohti, ka väljaspool Tallinna.

Kõikjal, kus ristub rongi tee jalakäija või jalgratturi omaga, tuleb pöörata erakordselt suurt tähelepanu raudteeohutusele. Eks protsessina toimuvad tegevused

pidevalt, ei saa öelda, et ponnistusi raudteeohutuse parandamiseks ei tehtaks. Seevastu on õnnetusjuhtumeid liiga palju ja see tekitab küsimuse, kas me pingutame ikka piisavalt.

Piirdeaedade paigaldamine, ületuskohtade ja märgistuse parendamine on kindlasti vajalikud, kuid ei välista kokkupõrget. Inimesed on tihti hajakameelsed, kuulavad muusikat, näpivad nutitelefoni või mõtisklevad niisama. Sellises olukorras ei pruugi nad rongi märgata ega pruugi kuulda ka helisignaali.

Areng seisab tahtmise taga

Tõenäoliselt ei kujuta keegi enam ette olukorda, et Kristiine või Ülemiste ristmikud oleksid ühetasandilised. Tõkkepuu langeb ja rahvas ootab. Autojuhid ja jalakäijad üheskoos. Keegi ronib kuskil jalgsi üle raudtee, see ei ole liiklusohutuse

seisukohalt mõistlik. Mõistlik ei ole see kuskil, areng on aga paljuski takerdunud prioriteetide ja tahte taha.

Investeeringud raudteeohutuse nimel ei ole väikesed. Väike ei ole aga ka kahju, mida raudteeõnnetused põhjustavad. Möödunud aastal kirjutas Liina Hallik, et raudteeõnnetused on viie aasta jooksul põhjendanud 380 000 eurot kahju. Lisaks tooksin ma siia juurde hindamatu kahju, mida on kantud seoses inimeste hukkumisega. Kuidas täpsemalt mõõta inimese hinda? See on võimatu. See ongi hindamatu.

Kokkuvõtteks võib öelda, et seni kuni raudtee ei ole muust liiklusest eraldatud, jääb alles oht õnnetusteks. Samm parema raudteeohutuse suunas ei juhtu aga üleöö. Seega ei peaks ootama järgmist õnnetust, et midagi ette võtta. Plaan tuleks paika panna ja kopp maasse lüüa juba täna.

Rooma-Araabia sõda

Rooma numbrid tulid Roomast ning araabia numbrid tulid Indiast. Ma panen tähele, et need idamaised sisserändajad hakkavad meie Euroopa kultuuriruumis aina julgemalt laiutama, tõrjudes genuiinsed rooma numbrid kõrvale või hoopis välja.

Muidugi võidab araabia numeratsioon tsivilisatsiooni alal: positsiooniline kümnendüsteem lubab lihtsamini arvutada «1728 : 48 = 36» on märksa hõlpsam välja saada kui «MDCCXXVII : XLVIII = XXXVI». Aga arvutused teenivad tsivilisatsiooni, mitte kultuuri. Kummatigi trügivad numeerilised asiaadid ka euroopa kultuuri traditsioonilistele aladele.

Näiteks toimetused parandavad mu kirjutistes «XVI sajandi» ära «16. sajandiks» ja minu meelest on see kuidagi ebaväärikas stilistiline madaldus. Ma näen siin inglise keele kolonialistlikku mõju (Gott strafe England!), nemed kirjutavad ainult: «16th century». Venelased, need on veel Euroopa-truud ja nummerdavad sajandeid ladina keeles. (Et vene kirjutusmasinal ei olnud vastavaid klahve, siis mõtlesin Juri Lotmani rotaprindi-väljaannet «Artiklid kultuuriteoorias» lugedes, mida küll võiks tähendada lühend «XYL».)

Kalendri le viidatakse mõnes meie väljaandes hübriidiselt, hiljuti nägin Sirbi artiklis: «EPL 25. IX 2002.» Sellega võib harjuda, aga mõjub ikka ebastiilselt nagu puder ja kapsad (mulgikapsad).

Valitsejad on siiski privilegeeritud, isegi inglise keeles seisab: «Elizabeth I», «Louis XVI» ja Pärsia kuninga Dareios III kohta ütlevad nad omal moonutatud kujulgi «Darius III». Samuti on jäänud maailmasõjad, mida seal lühendatakse «WWI» ja «WWII», aga juba rööbiti käibivad «WW1» ja «WW2» teevad neile varsti lõpu peale käimasolevas kultuuri-maailmasõjas.

Meil on kombekas väljast kirjutada: «Esimene maailmasõda» ja «Teine maailmasõda» – muidugi arvsõna suure algustähga. Samamoodi nummerdatakse heliteoseid, kui tegu on järgarvuga: «Tšaikovski Esimene klaverikontsert», «Beethoveni Üheksas sümfoonia». Kui arv märgib hulka, siis võib tulla ka number: «Mozarti «12 variatsiooni», aga: «Pärdi «Viis laulu lastele»» («laulu» ja «viis» kipuvad segunema «lauluviisiks»).

Erinevalt inglise omadest eesti arvsõnadest käänduvad – mis on tõuganud numbritele lisama inetuid käändelõppe: «816ndal aastal», «Benedictus XVI-le meeldib». Ilu huvides lõigatakse need vesivõsud ära: «816. aastal», «Benedictus XVI meeldib» – aga see sünnitab segadust (kas meeldib Benedictusele või meeldib Benedictus ise?). Kõige nooblim on siingi välja kirjutada: «Kaheksasaja kuuesteistkümmendal aastal» ja «Benedictus Kuuesteistkümmendal aastal».

Paraku kipuvad pikemad arvud sõnastatuna ebamüüdavaks ja halvasti väljalootavaks. «Tuhat üheksasada kuusteist» veel läheks, aga «nelisada kuusteist tuhat kaheksasada kolmkümmend kaks» tõmbab juba uduseks. (Veelgi hullem on olukord saksa keeles, kus kästakse kõik kokkulükkida: «vierzehntausendachtundertzweiu nddreißig» – selle kombe üle ironiseeris ka Mark Twain.) Angloameeriklased ja venelased tähistavad suurusjärke aabeteaga («16K», «16 тыс.»), mida eesti keeles võib pidada inetult hübriidseks («16 tuhat» palju soliidsema «16 000» asemel). Siin jääb mõtiskleda ja näiteid tuua veel küllalt. Aga see on rohkem globaalse tsivilisatsiooni keele ala.

Meie missioon peaks olema vastu seista saratseenide sissetungile Euroopa kultuuri sellesse ossa, mis on traditsiooniliselt patriitside pärimusmaa.

